

Majevska ljudstva so v stanju stalnega upora

Antonio Pichillá Gvatemalski umetnik v svojem ustvarjanju izhaja iz vsakdanjega življenja in lastnega glasu

V ljubljanski **Švicariji** je še do 12. januarja na ogled razstava **Daritev** predstavnika nove generacije gvatemalskih umetnikov Antonia Pichillája, ki v svojem delu analizira in reinterpretera izročilo svojih prednikov. Razstavljeni dela so nastala ob jezeru Atitlán, kjer je v Gvatemali majevska kultura najbolj zakoreninjena – Pichillá, letnik 1982, je namreč pripadnik majevske etnične skupnosti Tz'utujilov.

NINA GOSTIŠA

»Dolgo že spremljam delo Antonia Pichillája, ki velja za enega najprodornejših in najperspektivnejših umetnikov svoje generacije tako v gvatemalskem kot mednarodnem kontekstu. Ko sem bila leta 2023 na kuratorski rezidenci v Antigvi in sem raziskovala prakse v sodobni gvatemalski umetnosti, ki temeljijo na staroselskem znanju in izročilu, sem ga imela možnost spoznati in se hkrati bolj poglobiti v njegovo ustvarjanje,« je povedala kustostinja razstave **Daritev Yasmin Martín Vodopivec**, ki meni, da nam umetnik z njo preda nekaj, kar lahko integriramo tudi v lastno razumevanje sveta.

Dela, ki so na ogled, namreč »temeljijo na mitih, legendah, ritualih in majevski ikonografiji, s čimer spoštljivo ohranjajo moдрost prednikov in ustvarjajo nove pripovedi, ki posodablajo majevsko kozmogonijo«. Filozofija sveta, ki temelji na harmoniji med naravo, vesoljem in človeštvom, je še danes temeljni element kulture avtohtonih skupnosti v Gvatemali, Pichillá pa s svojo umetniško prakso umetniško ustvarjanje spremeni v obredno dejanje, s katerim lahko počasti svoje prednike in podedovanemu znanju dodeli kontinuiteto.

»Razstavo lahko beremo na različnih ravneh. Na neki način je odsev majevske kozmogonije, po kateri je model sveta razdeljen na tri ravni: nebo, zemljo in podzemlje. Vsaka od teh ravni se razteza v štiri smeri in na vsakem koncu so štiri ceibe, štiri ptice, štiri vrste koruze in štiri barve: rdeča, rumena, črna in bela. Te ravni obenem vzpostavljajo dialog med sedanostjo in preteklostjo oziroma zgodovino nekoč kolonizirane in zatirane skupnosti, ki se je vedno vztrajno borila za svoj obstoj, ohranitev svoje identitete.

Dela na razstavi ustvarjajo nove prostore za razmislek o tekstilu kot sredstvu upora in nosilcu te tradicije. Antonio Pichillá na primer v delu *Skrito na oltar* v obliki pokončnega trikotnika postavi različne svežnje, zavite v tekstil, s čimer poudari pomen tekstila v obredju, kjer ni razumljen le kot okras daritve, temveč ima tudi duhovno, sveto vrednost. Naslov razstave tako odlikava umetnikov poklon prednikom in obenem njegov dar obiskovalcem razstave v **MGLC Švicariji**,« je še pojasnila **Yasmin Martín Vodopivec**, ki ima poleg priprave razstave tudi zasluge za medjezikovno posredovanje med *Delom* in Antoniem Pichillájem.

Koliko je bila v vašem otroštvu prisotna dediščina prednikov in koliko še vedno je v današnjem izobraževanju in kulturi? Kako jo člani skupnosti ohranjajo?

Rodil in odrasel sem v San Pedru La Laguni. V svoji skupnosti nisem živel le med letoma 1999 in 2003, ko sem študiral umetnost v mestu Gvatemala. Znanje in moдрost prednikov sta bila vedno prisotna v mojem življenju, začeniši s cutuhilskim jezikom kot sredstvom za sporazumevanje. Govori ga devetdeset odstotkov prebivalcev moje regije, kar nam omogoča, da ohranjamo svojo identiteto. Poznamo tudi majevski koledar, ki je sestavljen iz osemnajstih mesecev, dolgih po dvajset dni. Vse to se danes poučuje v šoli, prav tako pa je pomemben predmet zgodovina, ki vključuje tudi obdobje kolonizacije. Mladi se danes bolj zavedajo pomembnosti ohranjanja načel in vrednot majevske kozmogonije.

Kako vključujete dediščino v svojo umetnost in kaj vas je spodbudilo, da ste se tega lotili?

Umetnost je bila od nekdaj prisotna med našimi ljudstvi. Zapisana je v kamnih, v keramiki. Še naprej moramo pripovedovati o svoji identiteti, Zahod pa nam mora prislunhiti. Jaz izhajam iz svoje etničnosti, iz lastnega glasu. Dandanes se zavedamo, da obstaja tako imenovani indigenizem, da smo (bili) zatirani, da etničnost pomeni drugačnost, in zato smo v stanju stalnega upora. Dediščina upora je bila vedno

prisotna in vedno bo del mene.

Na vašem profilu na instagramu piše: koncept, vsebina in kontekst. So to besede, ki najbolj opišejo vaše umetniško ustvarjanje?

Moje umetniško ustvarjanje izhaja iz konteksta vsakdanjega življenja. Umetniško delo mora imeti neko vsebino, da bi lahko imelo jasen koncept. Imam prijatelja, Dominga Yojcoma, doktorja matematike, ki pravi, da se človeku, ko preučuje lastno kulturo, zdi, da ne ve ničesar. Včasih se lotim raziskovanja nečesa zelo specifičnega v prepričanju, da imam dovolj znanja, vendar ni tako. Treba se je bolj poglobiti in v tem času se porodijo ideje. Najtežje pa jih je potem uresničiti.

V središču vašega umetniškega ustvarjanja so naravni materiali, ki jih velikokrat povezuje tkanina. Kakšna je njihova vloga v vaši umetnosti in kakšna v majevski tradiciji?

Barva, niti ali video so mediji za udejanjanje neke ideje. Moj cilj je povrniti dostojanstvo in spoštovanje majevski kulturi, ne da pri tem zaidem v eksotičnost, in dokazati, da se moja umetnost lahko enači z zahodno ter da ne gre za staroselsko umetnost.

Kako vaša dela vzpostavljajo dialog z zahodno umetnostjo?

Vzpostavljajo dialog? Dandanes je moderno govoriti o staroselski umetnosti. Kot da prej ni obstajala. Ta delitev me skrajno vznemirja. Umetnost je od nekdaj obstajala med našimi ljudstvi. Tudi Pablo Picasso je našel navdih v Afriki, da bi postal veliki Picasso; omenjam ga z vsem spoštovanjem. Umetnost je umetnost.

Doma ste zelo aktivni v kulturni politiki vašega rodnega kraja. Prenavljate muzej, posvečen vaš tamkajšnji skupnosti, kjer bodo njegovi člani imeli glas in bodo lahko vplivali na evrocentrično razumevanje majske umetnosti. Muzej deluje že nekaj let, poleg prenove potrebuje tudi izobraževalni program. Kot kulturni posrednik skupaj z drugimi umetniki dajem predloge za njegovo prenovo. Gre za proces, ki je že v teku.

Kaj lahko poveste o razstavi in

delih, ki so na ogled v Ljubljani?

Moja trenutna razstava *Daritev* stremi k temu, da bi razkrila sodobnost in aktualnost modrosti mojih prednikov. Z uporabo različnih medijev, kot so tekstil, instalacije, videi, želim prikazati tisočletno zapuščino, ki je še vedno živa. Gre za počastitev mojih prednikov in hkrati za darilo slovenskim obiskovalcem razstave.

Sodelovali ste na številnih bienalih in skupinskih razstavah, v Evropi pa ste imeli prvo samostojno razstavo šele lani v Londonu. Kaj je to pomenilo za vašo kariero?

Moja prva samostojna razstava je bila res v Londonu leta 2023, pred tem pa sem svoja dela že razstavljal v galeriji Tate Modern in v muzeju Reina Sofía, tako da so se mi vrata Evrope odprla že prej. **Zanimivo je, da v majevskega jeziku ni posebne besede za umetnost. Kako jo torej najbolje opišete, s čim je povezana?**

Besede »umetnost« se v majevskega jezik ne da prevesti. Najbližji izraz je *X' ajaan*, kar pomeni sveto. Človekovo delo je sveto in zanj je treba skrbeti. Ravnati moraš odgovorno, da ohraniš to svetost.

Kako je modrost vaših prednikov pomembna še danes?

Naša mladina se danes bolj zaveda pomembnosti spoštovanja majevske kozmogonije, kar zagotavlja ohranjanje energije in filozofije naših prednikov. Ohranjanje jezika je za identiteto bistveno.

Moj cilj je povrniti dostojanstvo in spoštovanje majevske kulture, ne da pri tem zaidem v eksotičnost, in dokazati, da se moja umetnost lahko enači z zahodno ter da ni staroselska.

*Besede »umetnost« se v majevskega jezik ne da prevesti. Najbližji izraz je *X' ajaan*, kar pomeni sveto. Človekovo delo je sveto in zanj je treba skrbeti. Ravnati moraš odgovorno, da ohraniš*

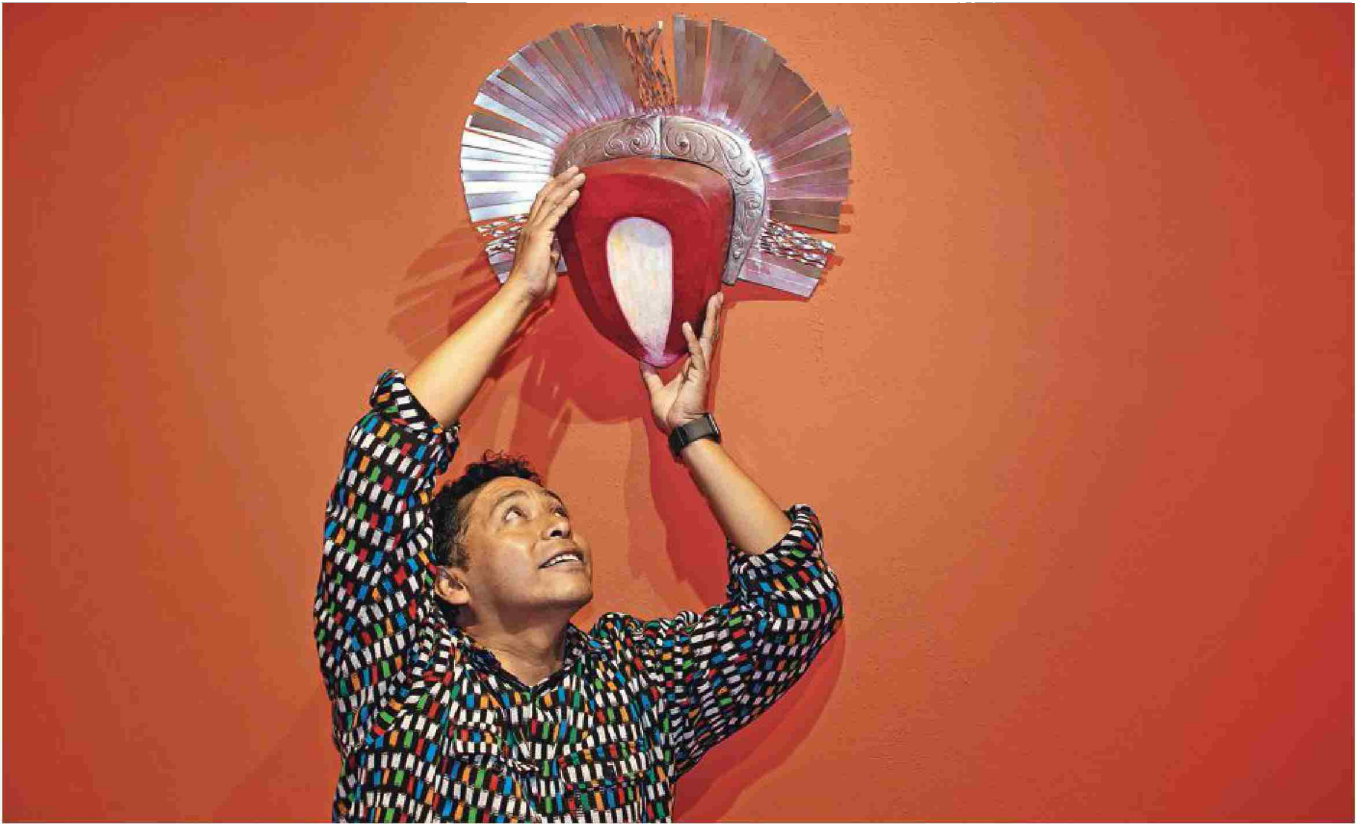
to svetost.

Razstavljena dela temeljijo na mitih, legendah, ritualih in majevskega ikonografiji. FOTOGRAFIJI JAKA BABNIK/ARHIV MGLC

Kustosinja razstave **Yasmín Martín Vodopivec** umetnikovo delo spremlja že dlje časa. FOTO URŠKA BOLJKOVAC/ARHIV MGLC

Znanje in modrost prednikov sta bila vedno prisotna v njegovem življenju. FOTO URŠKA BOLJKOVAC/ARHIV MGLC

Delo *Veter/Viento* (2023) iz volne in tekstila je del serije *Štirje elementi*.